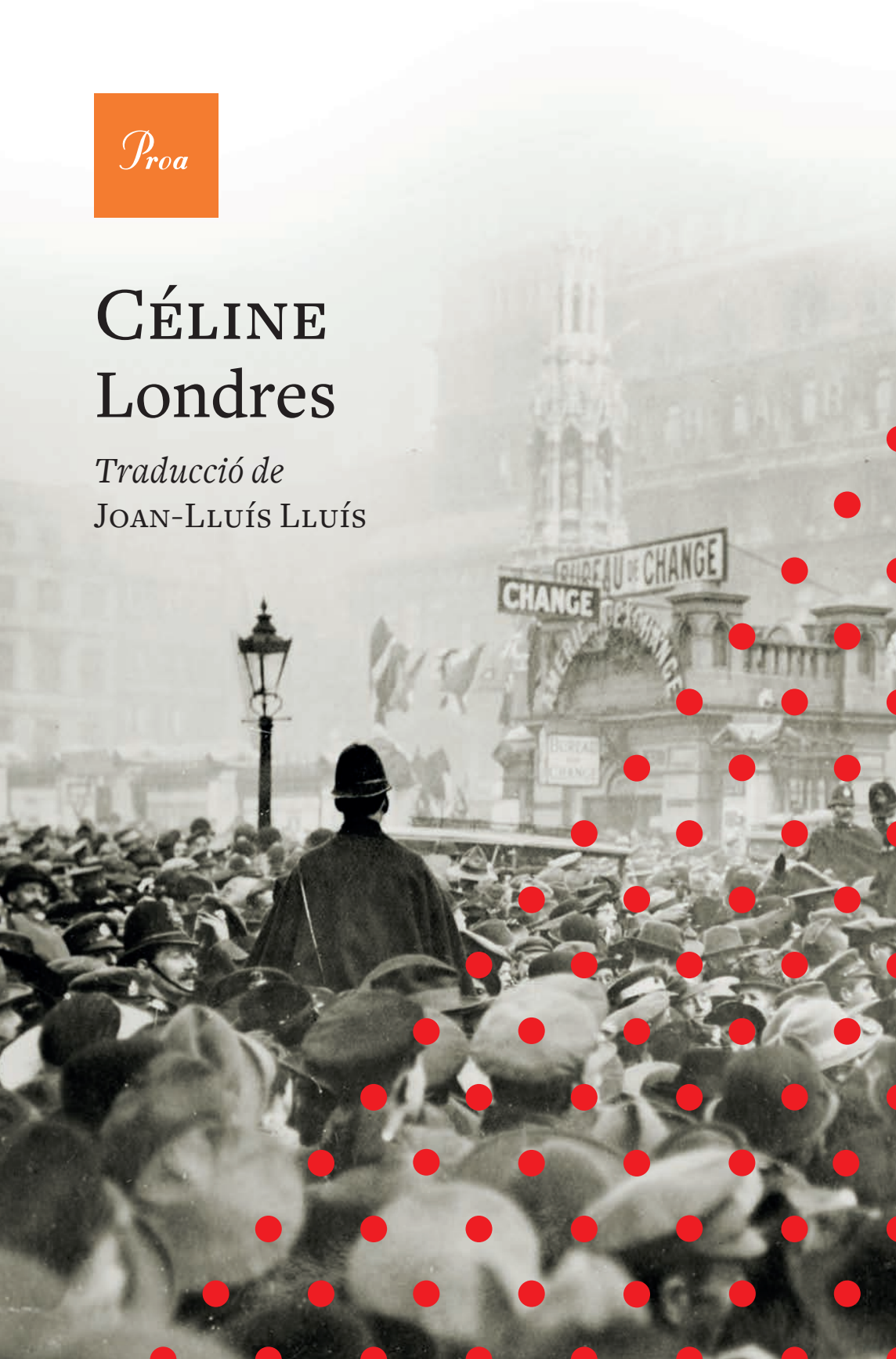

Proa

CÉLINE Londres

Traducció de
JOAN-LLUÍS LLUÍS

LOUIS-FERDINAND CÉLINE

LONDRES

TRADUÏT DEL FRANCÈS CELINIÀ PER JOAN-LLUÍS LLUÍS

PRÒLEG DE RÉGIS TETTAMANZI

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: març del 2025

Títol original: *Londres*
© Éditions Gallimard, París, 2022

© de la traducció: Joan-Lluís Lluís, 2025

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Institució
de les Lletres
Catalanes

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-10488-17-5
DIPÒSIT LEGAL: B. 4.986-2025
Composició: Grup62

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.

La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.

En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.

A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

TAULA

Pròleg, <i>per Régis Tettamanzi</i>	9
Nota sobre l'edició	27
 LONDRES	 31
 APÈNDIX	 473
<i>Londres</i> en la vida i l'obra de Louis-Ferdinand Céline	475
Repertori dels personatges recurrents	483
Lèxic de la llengua argòtica i popular	491

De bon principi que vem arribar a Londres quasibé no la veia l'Angèle. Si m'havia vingut a dir hola un parell de cops i si me la tirava el primer de cada mes ja era molt. Estava massa atregada deia amb el seu Purcell a instal·lar-se segons pretenia en una avinguda que jo encara no coneixia cap a Marble Arch en un barri dels bons si fa no fa com l'Étoile a casa nostra a la cantonada d'un parc com el de Monceau, el Hyde (Haid). Jo no m'hi perdia mai per aquells rodals, ho havíem acordat aixins, per no molestar-los. Em quedava allà a on m'havia tocat, no demanava re a ningú, que em deixessin en pau. De mi no n'hauria vingut cap de complicació. Perxò doncs l'Angèle m'havia triat un piset moblat a Leicester Street, haig de dir que prou correcte. Era més aviat el barri dels plaers de bon haver, Leicester, una zona lateral a la ronda si us interessa fer-vos-en una idea, a la cantonada de l'Empire Theater. A l'època que us parlo l'Empire Theater també era l'escenari de revistes bellugoses. També era el moment de la propaganda en favor de l'estossinada. Engallardien l'anglès tant sí com no, per totes bandes, perquè s'afegís al ball, però té orella de tàpia, l'anglès! I això que l'encoratjaven a ritme de música com si es tractava d'un viatge enorme ben patriòtic i de noces, amb torrentada de trallalans, enlluernament de cuixes d'alta cadència, en un paradís de flors elèctriques ben esbatanades. Em pregunto què més podia volguer, l'anglès. Al 22è Cuirasser tot havia sigut més simple però en relació amb el gentleman feien esforços. Per-

què era un delicat. Se'l treballaven a base de suggestió, whisky, cigarrets, orgull, fru-frus, fins a cansar-lo. Jo ni piu, admirava, era el que em tocava fer, però trobava que més aviat semblaven jocs de criatures. Quan vaig poguer passejar-me sense uniforme, el seu reclutador amb l'escarapella i la vareta sovint se m'acostava per palpar-me els sentiments. Em regalava un munt d'amor propi, li devia semblar virginal. Era un parlotaire. Jo em feia l'indecís. Em deixava portar. Hi havia motiu per somiar en realitat. Quan l'escoltava rejoyenia, i això que d'un infern bo de veres havia tornat. L'anava escoltant per gust. Que no se'm veia allò de l'orella? Que no se sentia a fora? Us deia que el carrer a on vivia era una mica apartat de Piccadilly Circus, la plaça reblerta de vehicles i les finestres plenes de reclams. Era una via petita adjacent prou pèrfida, la nostra si cal dir-ho, amb botigues que poca cosa venien excepte culs si fa no fa, però furtivament, això sí, a l'entresol, a l'anglesa. A baix, a la planta baixa, per fer saló de mena, hi descansaven els macarrons, sempre a l'aguait. No coneixia Anglaterra, l'Angèle, però de seguit m'havia trobat relacions, havia presentat coneixences. Jo els queia bé al començament amb les meves ferides. Amics de debò per cert. No costa re dir-ho, fins a un cert punt. Se'ls veia sorpresos i prou per la meva medalla militar, però aquell cony de condecoració atreia massa l'atenció de les esposes i això era perillós. Em vaig desfer de l'uniforme. Re de fer mala impressió.

Tenia per mi la bella mansarda envernissada a dalt de tot, just al damunt de les cambres d'en Cantaloup el rufianet de Montpeller que muntava viatges. Posava les xavales en suplement del Leicester Street. Era ja un home amb experiència, en Cantaloup, una mica prou com en Cascade però això sí molt més instruït i instal·lat. A cops en tenia unes tres o quatre de mosses que entaforava a la cofurna a on esperaven mesos un tren que sortís cap a Rio via la Corunya. A en Cantaloup era l'encant que li salvava l'ofici, no la força, bastant sovint arre-

plegava angleses veritables que prou que són difícils, les enganxava si calia als bars de l'avinguda Shaftesbury allà prop i fresques i jovenetes a més, fins una que ni tenia setze anys. Amb les angleses, esclar, feia com amb les xavales del Migdia, les ordinàries, les posava de prova un temps pels voltants de Victoria Station, en remull d'alguna manera. Quan les presentava les unes a les altres, les pepes, sovint hi havia maror, no s'ho esperaven gota que fossin tantes a treballar per en Cantaloup. A vegades s'acabava en baralles de debò. La gran Ursule, la regular, sí que xalava un munt amb aquesta feina. Per començar els trencava fàcilment un parell de dents a les debutants, que fessin bondat, i també cops d'escombra al cul per posar ordre. En Cantaloup no se'n cuidava gens de casa seva, la seva especialitat era fer-se el ben plantat a fora. Jo ho podia sentir tot per la xemeneia de la cambra quan hi havia càstigs. En Cantaloup preferia no assistir-hi, se n'anava a seure allà prop a la Reial a les banquetes de pelfa, amb els amics de Regent Street. La taverna famosa arreu del món. Se'ls veia prou contents els amics aquells de no ser cridats personalment al guinyol, d'estar en pròrroga encara, els últims macarres de Londres, per culpa de varices i emfisemes, de la vista curta i d'altres inconvenients encara més sucosos. Passaven al consolat a Bedford Street, aquells amiguets, per donar la seva adreça bo i tremolant, cada vuit dies. La feina havia de ser cada cop més clandestina. Furtar totes les pepes deixades a l'estacada pels companys que se n'havien anat a fer-se els herois. Primer que hi havia més demanda de carn que mai. Les barjaules que arreplegava en Cantaloup estaven ben triades i la mossa Ursule quasi sempre acabava ensinistrant-les com cal. I sovint les xavales ploraven al moment d'anar-se'n lluny, de tant com s'havien acostumat a les maneres d'ell i de la seva família, i això en poc més de tres setmanes, un mes. En el fons en Cantaloup rebutjava totes les formes de brutalitat. Hi pressentia guerra i massacres.

—Ves-te'n, que els deia a les noves ben suaument, ves-te'n,

manyaga, jo no t'obligo a quedar-te, ves-te'n si no estàs bé amb nosaltres. Aquí cal creure l'Ursule, no et demano re més, és la meva dona! No sembles sorpresa... jo soc fidel, i tu faràs com jo... Ho agrairàs més tard. No és gens segur que te'n trobis sovint pel camí d'homes que compleixen les promeses!... jo sé apreciar-los quan me'n trobo, ja n'aprendràs, te'n trobaré un si creus, si fas bon dat...

Era un llenguatge que tenia la seva poesia. És veritat que quan arribava el moment no es negava mai a vendre-les. L'Ursule les ensinistrava en tots els detalls. Els primers dies donava a les xavales unes lliçons molt profitoses, els ensenyava la manera de fer cent floritures servint-se d'en Cantaloup, i plaers apreciats pels clients tropicals. L'Ursule a més per la força i el gruix de les cuixes era tot un cavall. Quan castigava la principiant, l'immobilitzava sota seu com en un serjant i com més la xavala es debatia, més rebia, que s'enrecordaria tota la vida de la pallissa. Si després se n'anava a la Pantagònia *[sic]* ja no se la tornava a veure mai més.

La sessió doncs eren crits que no s'acabaven mai i molt millor encara quan les altres, tant les segones com les de les cofurnes dels voltants hi feien cap com si tocava festa per atupar la principiant encara més fort que l'Ursule. Era un aviam qui li arrenca manyocs de cabells i pèls del cul fins a la sang. Després li esgarrinxaven les popes tant i més i quan la novençana estava a punt de dinyar-la, que li costava respirar, calia a més que tot-hom s'hi posés amb les natges i se li refregués el cul a la cara fins que s'ofegués, homes i paies barrejats. En Cantaloup s'estimava més campar-la, pujar fins a ca meva per vigilar el carrer.

—Si s'ha de fer, s'ha de fer, Ferdinand, hi estic d'acord i és just i merescut, però tot i això és salvatge i ha de sapiguer greu.

El neguit que el burxava era que el carrer s'esvalotés. A Anglaterra costa molt car això d'esvalotar el carrer i fer-se notar amb violència. No podia ser de cap manera.

El bòfia de baix que coneixíem, amb el tarot recte i la panxa

que tenia, se la passava quieta i tranquil·la mentrimentres, tot dirigint el flux suaument encrespat de soldafes al voltant seu, per l'ample de Picardy. Era un gran xarboteig de soldafes cap a les sis, païos de caqui, escarlates, ocre, desfermats dels camps dels suburbis, de totes les colònies i mosses nostres que pencaïen allà, quan tocava vermut, i ressaltaven la perspectiva com en un jardí... flors nostres... Sense comptar l'Exèrcit de Salvació que regala a l'atmosfera blava de cigarrets la seva salutació vespral, amb el gran esclafit de trombó i el seu càntic infinit de bona voluntat. Els autobusos carmesins desfilen a poc a poc, s'apoderen de l'avinguda a corrua feta, ben encorbats, un rere l'altre i omplint-se el forat del cul, bo i roncant.

Re d'entendrir-se. En aquella època al gremi nostre imperaven les patilles amples ben engomades, la corbata fàcilment vermella, el bigoti Max Linder i el bombí grisenc que tant llueix a les curses. Inclinat com estàvem per damunt del nostre Leicester Street, en Cantaloup llançava xilings sencers als musicastres perquè fessin força amb la maneta, que els badocs no sentissin el soroll humà que venia de ca nostra, el fart de llenya, i no aixequessin el cap. El coneixien prou bé a en Cantaloup, els musicastres. El saludaven pel seu nom i l'informaven quan calia de coses que tenien a veure amb la bagasseria i que no sempre m'explicava. Havia conegut en Cascade i havia entès si fa no fa exactament, gràcies a rumors, el que havia passat a Flandes. No s'afanyava gota, no jutjava re, preferia fer-se el reservat amb l'Angèle. Com si havia posat la seva conducta en estat d'observació. Era massa greu perquè en parléssim. Primer que la guerra havia sotragat massa els costums perquè sigués possible fer-se'n una idea. Tot canviava d'un dia per l'altre. Ens buscàvem ja no ens trobàvem. A més ni en Cantaloup ni els altres no tenien la consciència neta. En Cantaloup també havia fet tot el que podia per no anar-hi, però necessitava calés, que les nenes rendissin. L'havien donat de baixa per problemes al cor.

—Mira! Sense l'Ursule, em sents bé, ara mateix tal com t'ho dic seria mort, no em fa por dir-ho, si sapiguessis com ha sigut de dolça amb mi, aquesta dona!... al costat seu no hi ha cap mare que valgui... Però sí que no pot fer els viatges en lloc meu. I això que costa i em fa miques. Sobretot que ara a causa dels submarins ens vigilen tant als vaixells que és quasibé impossible no tindre maldecaps. Cal untar per totes bandes. Això fa que la femella sigui caríssima. Sense comptar la comèdia quan travesses amb la tempesta. Les angleses encara aguanten prou bé, quasibé no vomiten, però són dones com n'hi ha poques, mentres que les nostres i sobretot les espanyoles, estan malaltes sempre, una clandestina és com una malaltia ja ho pots ben dir, a l'armari que li toca, i que passa vint-i-tres dies traient les tripes per la boca. M'he vist obligat a tirar-ne a la xurba jo! Dec haver perdut vint bitllets d'aquesta manera només per culpa del mareig, m'has d'entendre, l'Ursule les ensinistra perquè treballin l'home, això és prou clar, i en això no hi ha ningú com ella, però el que no pot fer és fer-ne dones de mar!

Estava molt satisfet dels seus vestits en Cantaloup, però inquiet també per si era prou elegant, i només es vestia a Marsella. Va ser qui em va regalar la primera roba de paisà quan vaig haver penjat l'uniforme. Érem més o menys iguals d'alçada.

—El vestit anglès és elegant ho reconec, però trist finalment i no suporta les joies. ¿Em veus a mi arribar a Rio sense la cadena, la perla rosa i l'anell que no deixo mai? No, em pots ben creure Ferdinand. Jo no menyspreo ningú, ja em coneixes, però a nosaltres ens cal una cosa diferent del que cal a tots aquells païos. Nosaltres hem d'entrar per l'ull dret!

Això també era veritat. Devien quedar una dotzena de residents a la dispesa Leicester. Sovint teníem l'oportunitat de retrobar-nos, a la sala de la planta baixa. Tot hi era manilla. Un saló de debò amb sofàs encoixinats verd poma, pelats i arnats, però hi cabíem a quatre. I uns vetlladors ornamentats negres de banús, sembrats i farcits de pústules decoratives multico-

lors. Venien de les Índies. Semblava una veritable malaltia. La mestressa, la senyora Council, havia viscut en aquells països. El seu home havia mort oficial justament a un parell de passes del Gaurisankar (la muntanya més alta del món). Era d'allò més distingida Mistress Council, i molt amable i força instruïda i tot. Però tenia la cara tota clivellada. A més cal dir que de les Índies n'havia dut una impressió de fatiga com si de sobte a l'Orient hagués entès massa coses. Una mena de nàusea d'infinít és el que la seva cara ensenyava sempre. Jo provava de fer la mateixa expressió quan era sol davant del mirall però no me'n sortia.

Ja veieu que a Londres començava a interessar-me per altres coses que les meves xacres personals, els meus zum-zums i ferides. I això és bon senyal, m'aniré fent interessant.

La fatiga de la Mistress en Cantaloup m'explicava que li venia que massa temps havia tingut calor a les Índies. No va semblar mai que se n'adonés del tràfic ben particular que hi havia a casa seva. Per cert aprens una certa manera de mirar el que passa pel carrer a Londres, d'allò més còmoda, per reflexió, amb un mirallet que portàvem tots a la butxaca, pel vidre de la botiga del davant. Vull dir que et sents una miconca encalçat. I això tot jugant a les cartes, que per què no. La *belote* encara no existia que jo sàpiga. Era la manilla. Quan per exemple una xavala passa davant l'aparador mentres va per feina i que algú la segueix i que sigui, coses que passen, un bòfia de servei, pica dos cops al vidre amb l'anell i si és un client només un cop, i allavores escampem per alliberar el saló i que pugui pujar al seu grat. I són dugues lliures que cauen. Al primer pis hi han instal·lat com un te room pretesament. Un altre saló fet i fet però amb cortines dobles. El sofà encara és més colossal, més oliós, més encoixinat. La mossa no es treu ni una agulla de la seva faramalla, ni els guants, està prohibit. El paio tampoc. S'asseuen ben com cal. Xerren. I re de porqueries. Allavores cal veure com el cambrer irromp de sobte, amb jaqué, i guants, tot

ben allisat, ben trist, i el te trist i un pastís encara més trist, sempre el mateix pastís. I el plat ple de ditades. No el toquen. El putanyer paga. Té dret al grapeig sota els faldons però cal que es delecti sense que se li mogui el barret i sense deixar de xerrar. Enfonsa els dits escuma endins, gira, s'agita, tan fort com pot. En vol per dugues lliures. Prou que s'hi amorraria a la xona però ja n'hi ha prou. Està tot dit, ara a cardar el camp. Torna el cambrer, posa les mans al plat, vessa te per terra. El putanyer balbuja. S'ha de retocar la bragueta i que escampi en un tres i res. I la mossa, ben elàstica, ja davalla les escales. Al putanyer li pugen vergonya i por. Es pensa que ha sigut massa porc i que l'arrestaran. Li és un descans retrobar l'aire del carrer... i la manilla va fent. Els soldats aquí com arreu del món s'amunionen i avancen tot escopinyant arran d'aparador. Jo de debò no tenia re per fer que no sigués mirar les coses. I això que me malfiava. Després de tres mesos de distracció per aquí l'orella m'anava millor i em reenviarien a l'esventrada. Flandes era a sis hores i prou. Tocava rumiar. Conèixer bé l'indret. Estudiar. Perxò potser seria millor que us expliqués el lloc on tot això passava. Londres no és gaire lluny, hi estem d'acord, però tot i així surt prou car quan no tens les bones adreces per anar passant, sobretot per la teca que sovint és prou depriment. Això molesta el viatger, l'espanta. Les trumfes fregides en particular són infectes. Així que cal haver-se informat. Però el districte aquell ha canviat moltíssim. Us hi perdríeu. Jo no m'hi perdo és cert però tot i això dubto... Al carrer Leicester, en ple centre això sí, només queda tal com era el convent de les Dames del Bon Jesús, encara dirigit per monges franciscanes i a tocar del piset on piadosament vivíem. Tota la resta són botigues i estatges molt diferents. Primer que han sigut molt durs amb els macarrons a Anglaterra des de fa deu anys. Però el venedor de fruites amb el seu cotxe monumental encara ocupa almenys la meitat del carrer, talment un veritable verger, pomes i bananes, tot ben escampilat en una catifa alta de llana,

d'un verd cridaner quan per damunt hi fa el ple d'acetilè. Al nostre cenacle de Leicester Pension haig de dir de seguida que hi havíem admès un bòfia. Joiell, que li deien. Tot havia anat d'amagatotis. Primer es va dir que no era un policia de debò, que no s'interessava ni en els lladres ni en els macarres. Menti-da podrida.

Va ser per aquell enfilall de garrofes que vem començar a parlar-li en lloc de pelar-lo com ho hauríem hagut de fer a Leicester Pension ja a les primeres espifiades. Ens en vem penedir d'allò més. Era el començament de les enteses amb els bòfies. Després ja ni les comptàvem. Jo tenia la intenció de bon principi de no treure-li l'ull de sobre a en Joiell, de fer-li confidències amb un garrot i d'espanyar-li la cara si em molestava en les meves decisions. El bòfia Joiell, doncs, ja que és d'ell que parlem, tenia dugues dones embagassades, una a Bordeus i l'altra a Nimes. No es podia dir que no era del gremi. El que més el feia xalar era pentinar bananes al cotxe del paio d'allà davant. I mai l'enxampaven. Això ja era prou sospitós. En dies de boirir el vaig veure polir-ne fins a una dotzena de bananes i tots els ananàs. Per aquestes maneres seves me'n malfiava. Semblava que volia demostrar-nos que era fàcil omplir-se les butxaques i que nosaltres també fiquéssim la mà a la fruita.

—Apa, Ferdinand. No cal que tinguis por, que m'incitava quan passàvem arran del pilot.

Ja veia prou bé que el paio amb el davantal feia veure que no em mirava i precisament xerrava amb una badoca...

—Bon dia tinguis, Joiell, que jo li replicava d'un bell ensec. No em vaga que me la fotin per culpa d'un banasta com tu...

Allavores li venia la ira gran, s'incendiava, em desafiava de donar proves...

—Et penses que soc un venut, doncs? Digue-ho, aviam, que et pugui sentir.

Quan repotegava aixins sense solta em repugnava encara més i el gremi també al cap i a la fi. En Joiell feia pudor de debò,

de merda. Però jo sentia que depenia del mateix esperit, em feia venir tristor de tindre re en comú amb aquell esput. El que hauria calgut realment no era només pelar-lo allà com un merda a Trafalgar Square. Era massa fàcil. Per tot arreu n'hauria quedat la flaire i l'influència. Instrucció és el que hauria calgut tenir per poguer oblidar-lo com cal i perdre el gust de la seva femta. De totes maneres un bòfia un dia o altre es desmaquilla, d'un cop. Només cal que l'ofenguis. A un cert moment un bòfia disfressat és més fràgil que una mossa. Els amos del putam també, per cert. Tot plegat és aire de baló. S'inquieten si se'ls contradiu. Ja no saben a què aguantar-se si et fas precis. S'esfondren, amenacen, esbatanen, se la mossegarien abans de confessar que no tenen ni gota d'instrucció, són una colla sense bruc. Beuen, però no obliden. L'injúria al voraviu. Es desperten de nit per ventar ganivetades de dalt a baix a l'armari. A en Joiell la compensació que li venia del seu fons de bòfia era una mena d'amenaça, una manera de creure's de sobte superior a tots nosaltres, amb una remarca que no enganyava ningú, ni sols els païos sense estofa si no era que els havien estabornits el brandi, les corbates de seda filosa i el pòquer a mà armada. Si observaves prou bé en Joiell li veies com l'enganyifa de lluny ja li pujava pel forat del cul. Fet i fet se sentia avantatjat, protegit. I l'escridassada arribava al moment just. El peuterrós amb les bananes jo crec que també era un bòfia. A Londres costa que les coses es formin. Van de les unes a les altres i para de comptar. N'has de fer prou amb una impressió. Et malfies durant anys. Quasibé has acabat confiat. Al final no saps si t'has equivocat. L'anglès és aixins. Sempre infinit.

Mentriments, deia, cap a les sis arribaven a Leicester Square, per xalar, prou tropes per entrar en batalla. Les mosses trotaven tant i més. «Caldria que les paies tinguessin una rega que els anés de dalt a baix per abastar el tràfec...». I això que n'arribaven de reforç, i àvides de mena, de totes les colònies. Vaig conèixer homes que tenien fins a sis dones que treballaven

per ells i encara podien revendre'n un parell o tres cada mes. El tràfic de blanques és collonut. Els acolorits, negres i grocs sobretot ens ensumen les putes i hi fan cap per rebentar-los el darrere. Rabiosos són. No us creuríeu quantes despeses mèdiques teníem per aquella banda, sobretot als inicis. A la dispesa, venien passavolants, habituals, aficionats de totes les edats, ben instructius. I també artistes de music-hall i de sales de mala mort, més aviat perduts, i fins malabaristes. Entre ells segur hi havia desertors, encara més cagacalces que jo que ni sols hi havien [passat]. Amb papers ben fets, a mida, amb la veu sempre baixa i sempre almenys un parell de babaus que penquen per aquí per allà sobretot en feines de luxe, la perfumeria, la manicura, les feinetes entre bastidors, ganàpies.

En Charles Aumone ja no tenia ningú que l'ajudava. Ara es defensava sol. Els anglesos l'havien esclafat. Una mossa l'havia traït, l'havia donat als rosbifs,¹⁷ una trampa, amb calés a la mà. Era cosa poc freqüent. Havia sostret la paia, una argentina, allà mateix a Córdoba, a la pampa i l'havia portada fins a Piccadilly per fer-se l'original. Al tribunal això l'hi havien retret, a Bond Street, a l'Old Bailey. Li havien encolomat dos anys de «dura labor» a Dartmoor de la landa, al presidi. D'entrada t'ho has d'aguantar, és dur, però a més hi havia el càstig per acabar i començar. Vint en entrar, igual en sortir i re de mà tova. No es vantava gaire, l'Aumone, però sí que solia ensenyar les cicatrius del gat, d'un dit de gruix per tota l'esquena que tenia ampla. Era com si es millorés quan ens les miràvem.

—Et posen una tira de cuir gruixut, t'ho ben juro, per damunt dels ronyons, si no els farien saltar...

Els ulls allavores li quedaven fixos com si provava de recordar les circumstàncies... Als joves sobretot que anaven arri-

17. Malnom moderadament despectiu donat a França als britànics, i més específicament als anglesos. (*N. del t.*)

bant, a mi diverses vegades, ens va donar tots els detalls per avisar.

—Quan la teva pepa en tindrà prou de la teva cara, només caldrà que ho faci sapiguer, és la mar de fàcil.

En el fons era gelós, estava trastocat. Primer que les dones ja no n'haurien volgut tal qual, aixins de guillat, aixins de flàcid. Els anglesos amb les nou cues li havien trinxat encara més la moral que el físic. Li demanava jo per què no tocava el dos per sempre d'Anglaterra. Responia amb moltes raons. «Em venjaré», que pretenia. I un colló si es venjava, ni mica. Els bistecs l'havien esbocinat de dalt a baix. Feia aigua per totes bandes.

—Els admira, t'ho dic jo, des que el van assotar, i ja no podria viure enlloc més, sense ells, necessita veure'ls, ho té tot del gos.

És aixins com explicava les coses en Cantaloup, el perquè no se'n tornava a la rue de la Gaîté, l'Aumone.

Cap a les sis sortíem per fer la ruta dels Publics Bars des de Lard Street fins a Corner Tottenham. Tenen uns bars amb unes formes estranyes ben complicades amb tot de mosses ben plantades i capricioses d'allò més rere els taulells de caoba aixins de gruixuts. Era tot ple de coure, com en un vaixell, tot luxe, riquesa. El bookmaker sempre amoïnats ensenya les dents, els anells d'or, inspira confiança. El fum t'agafa el cap tot i les ideies. La cervesa tan espessa que t'eixampla la boca de negre. De bon principi jo em creia que només era distracció, un tip de riure, els tripijocs que descrivien abans de sopar, com tirar daus per aquí en enllà. Però no era ben bé això.

Hi havia en Joiell, jo doncs, l'Aumone i en Tatau àlies en Cantaloup que ocupàvem el carrer, i sovint un parell d'homes més per l'excursió. Per cert, l'Aumone cal dir que s'havia tornat a posar a la pintura des de la desgràcia. Era el seu ofici primer, les belles arts aquelles. Havia decidit fer-se arlot ja a l'escola. Però des del càstig que anava sempre gepic per culpa

dels ronyons. Pintava més aviat animals, cavalls sobretot i molt rebé. S'hi havia tornat a posar. En venia ara aquí ara allà, de les seves produccions, quasibé prou per calar però sort que nosaltres l'ajudàvem. Agradava als anglesos el seu estil. Proposava les teles sobretot als comerços petits prop del Museum, les llibreries petites. Però no s'atrevia. No gosava empènyer les portes. Una mica més i hauria girat cua tan bon punt li demanaven els preus. Ho hauria regalat. L'humiliava, tindre menester. Per estimular-lo tot sovint jo l'ajudava a vendre. Em divertia. D'haver sigut macarró durant tant de temps s'havia desacostumat del regateig. Els titafredes del comerç, sempre amb la rondina a la boca, i el menyspreu, li donaven poc. Jo no era tan delicat. Dels macarrons o de les botigues no sabia quins em repugnaven més. Els deia el nom del porc a tots per aclarir-ho.

—Si no en voleu, que els deia als botigaires, els anem a vendre aquí davant al museu.

Ell s'hauria aturat al llindar de tant com balbucejava. Se'n tornava amb els seus canemassos tan bonics. S'havia girat escrupolós fet i fet i honorífic com el meu pare. L'orgull els ofegava. Jo l'avergonyia. Però torno a en Cantaloup. Quan us dic la volta al barri, cal entendre el que va de Lampton Street,¹⁸ el carrer que ja pianoteja a les onze del dematí, fins al British Museum. A Lampton Street vaig comptar fins a vint-i-tres escoles de dansa i bones maneres, només als primers pisos i a cadascuna la ballarina directora de cabells vermells que fa una micon a l'espieta rere les cortines verdes i blaves, per veure si arriben alumnes nous, que no s'esgarriïn pels encontorns. Eren dones roïnes i simpàtiques, a causa dels panxells bombats de guàrdia mòbil de l'entrenament, de la carn forçada, del posat d'institutiú, dels fogots que els venien, dels quaranta que ja picaven, dels records que feien flaire de cavall, de tercera classe i d'aigua d'espígol. Totes han anat a Roma, al Fòrum, que els fotessin

18. Aquest carrer sembla inventat.

mà al cony un cop a la vida. Quan imparteixen les lliçons, amb la vareta a la mà, les nenes, a la cinquena posició, cloquegen d'una manera estranya. *Tic-tac* fa el metrònom. Un cop de piano per la pirueta. Que senti l'aire agrós que cascadeja de recules sota les golfes? És amarg a l'orella com la melmelada ho és a les [papil·les]. Se us n'omple la boca. Les nenes suen i es crispen al llarg de les barres de la paret per dos batecs més. Fan que suï el mirall. Bé voldrien algun dia a còpia d'esforços petonejar la Pavlova també, com la mestra. Ja es trobaran algun jeu més endavant, les jolives musculosos, que pagarà car per beure's la seva orina quan sabran ballar la mort d'un cigne sota el reflector blau del Palladion.

Tot arribarà, un dos. Chassé! Fouetté! tres narcisos al trot davant de la finestra tremolina. Als pisos veïns és igual, les escales suporten tantes fotos com poden, almenys dugues a cada esglaó. Tot és ball des de Vestris fins a Nijinski. Cada casa de Lampton Street delejava envolar-se però que sigués amb maons compactes i menudets, mil i mil capricis de gris en la llum del fanal que no està mai del tot apagat, talment una ànima, durant l'hivern.

Després del cinema petit, Lisette de Paris, la modista i la seva botiga, a dugues passes d'allà, que justament proveeix les nostres senyores. Forneix una mica de coca, a crèdit, cap al final del mes. Ho sap tothom. Només cal veure com entren a casa seva les ladies de casa bona. Els seus cotxes no van més enllà del Teatre Príncep de York,¹⁹ al límit del barri, pretesament per reservar localitats. De poc que no ensopeguen amb la verdura, les fruïteres n'escampen per tota la calçada. És el camí dels grans restaurants. N'hi ha per fer un bon brou. Més tard hi vaig sucra, em vaig servir. Hi ha coses més fàcils a Londres,

19. Evocació probable del Duke of York's Theater, situat a Saint Martin Lane, a Westminster. Va obrir el 1892 amb el nom de Trafalgar Square, abans de canviar de nom tres anys més tard.

m'ho van ensenyar. Aixins que ja tenim les ladies que surten de ca la Lisette furtives i pàl·lides fins a les orelles. Sempre em fa mal veure carns tan sanes fer-se malbé a goig què vols. Aquelles natges on hi viu la força de vint bistecs i sagnants a més, tota una vida comprimida, tibada, a punt per esclatar sota les cuixes del vestit. Veig els músculs. I s'ha acabat...

També el coneixíem nosaltres el Teatre Príncep de York a causa de l'Aumone que al vespre durant les representacions aprofitava per vendre alguna cosa de la seva producció, al llarg de la cua o sigui als badocs de la classe mitjana. Que ploqui o no als anglesos esperar els fa feliços. Aquesta gent faria el que sigués per gaudir, però tristament. L'Aumone sempre en duia una bona tria sota el sobretot, de les seves obres. «Alligator, vencedor del Derbi 1832 contra Uppercut i Malmaison». Però era gairebé sempre el mateix rossí que li servia de model. Normés variaven els noms. Amb guerra o sense, als anglesos els agradava la cua, el teatre, xalaven, els caquis del front, del camp veí, veien sovint fins a tres representacions idèntiques, una rere l'altra, i dotze tes amb llimona mentrimentres, sempre sense dir piu. S'encomanaven al plaer, al remugueig i a la mort. Són una barreja estranya per dintre els anglesos. Shakespeare tal qual. Però soc jo qui us passejo, que no us perdi pas. A la cua del York re no ha acabat, vet aquí un altre bon espectacle a l'asfalt en espera que obrin. Al bon cor, serà, a la bona voluntat, a la fantasia. Dugues senyoretes vestides d'organdí sota el rui-xim que es belluguegen, ja es veu com els lligacames se'ls esquitllen, és indecent, tenen el ventre tot moll. El pianista és el papa, toca quasibé com si sigués mecànic. Però a la boira triomfa igualment, és astut, amb quatre rodets pel rierol, el carrer l'amaga, no deixa que la seva melodia es despregui sinó d'un sol bemoll i de dos re diesi que la ciutat tota en depèn, tres gammes, una cromàtica, en aquell instant. Rep l'encant i el desig del carrer, on tot tremola, per qualsevol cosa, per l'ànima menuda de les coses. Pessigolleja, és el Déu de la discreció. El

carrer només aguanta perquè hi és, dos re diesi menuts de nou, ara girarà, els perdrà al final d'un trinat minúscul, dubta, avança altra vegada, s'ha fet seu l'encant a la punta d'un dit, un diesi, avui tampoc morirem. El seu piano és ple de perills. Les filles voleiadores i metòdiques d'organdí ho saben i busquen el papa rere l'instrument. L'esbufec les supera. El papa és insensible. Al papa se li'n refot. Ja no necessita ningú, ho és tot. I tot d'una canvia d'exercici, es posa un tirolès emplomat al cap, es capbussa en un salt fins a la calçada enganxifosa, rellisca rabent panxa avall fins a la vorera del davant a buscar els calés. L'aplaudeixen. En aquells topants que us dic, no hi ha resistència.

Però no us creguéssiu pas que tot això és sense perills. En aquells topants que us dic els guanys que venen a més dels homes[-bananes] pertanyen als músics que disposen d'un gran privilegi al carrer, quasibé tots macaronis²⁰ que es defensaven malparidament, com una veritable federació. Qui voldria provar de fer anar la maneta com ells, o fins el piano de rodetes, te'l pelarien allà mateix. És el que li va passar al paio Dorbonne per cert, un amable que va desembarcar de l'Àfrica cap al 1916, de Dakar diria, amb la seva dona, poc després de fer-ho jo, doncs.

La idea els havia vingut a tots dos de fer conèixer la cançó francesa davant dels restaurants tant els gurmets com els altres durant els àpats i també a l'entrada dels preus fixos més o menys espanyols que són paral·lels a Square Soho. Els van avisar un parell de cops això sí que toquessin el dos i a la següent els van trobar davant del British Museu, que deu ser ben bé a dos quilòmetres de distància i més enllà de tres cruïlles a més. Mai s'ha sabut com havien arribat tan lluny. Estaven freds. Tot això per dir-vos que és una ciutat curiosa Londres i bellament seriosa d'alguna manera, i molt interior. T'hi ensenyen la dis-

20. Malnom despectiu donat a França als italians, avui en desús. (*N. del t.*)

creció. Ja deveu haver notat que ja no parlo mica de la meua orella i de com zumzumejo i com em torturo, de grat o no. Quan vomitava, després d'un mes de Londres, ja no deia re de tant com havia canviat, em guardava la misèria i la confidència, talment un gentleman. Si passava una nit sencera bufant l'olifant codolla endins, ja no tocava els collons a ningú amb les meves històries, era el meu horror ben meu, i l'endemà vinga somriure. Ja no em queixava. Se'm feia el caràcter. I podia tindre un bri d'esperança. N'havia conegut de molt pitjor. Encara tenia tres mesos de coll pel regiment però anaven passant. Sí que l'Angèle em feia esperar prou les seves visites. No volia donar-me importància però jo trobava que la paia no estava gaire impacient de sapiguer si encara l'estimava. Cada cop la trobava més ben girbada, més vigorosa i pròspera. M'hi resignava. Anglaterra li provava també, com a mi. No m'atrevia a demanar-li noves d'en Purcell. Semblava que sempre esperava a tenir la regla per venir-me a veure. Com una excusa per carregar un poc i prou i a més sempre em parlava dels marejos que tenia quan li venia la daixonses. Pujàvem a la pollosa. Jo trobava que era de ximplets ja que només podíem xerrar dels seus inconvenients. I ella sense aturador.

—Em faràs el que m'agrada, eh que sí Loulou²¹ meu? T'ho ensenyaré quan m'hagi refet.

—I amb en Purcell, què feu?

Allavores amollava tot de confidències de mala pua i confessions i després es contenia. Tot perquè em fes dur, i després irat, i després tou. Em fotia la mà a la pixa al moment d'anar-se'n. Ja se n'adonava que estava tot jo a la seva mercè.

Tanmateix amb dos mesos i sis setmanes encara de pròrroga i ben peixat no em preocupava gaire. Els bòfies anglesos fins i tot de Scotland Yard o de la Military Police no era ni mica

21. Diminutiu de Louis, el nom veritable de l'autor. Es deu tractar d'una distracció, perquè el narrador es diu Ferdinand. (*N. del t.*)

segur que em posessin el mata-segells per als filferros. Que se n'hi vagin ells primer, em deia jo, colla de malxinats! A vegades me'n creuava pel carrer que nosaltres sabíem reconèixer, burgesos de mena amb el vestit de quadres i el diari de les curses que sortia de la butxaca. Al restaurant també hi venien a dinar, a la Roda de Fira a Tavistock Square. Sempre n'hi havia dos que calaven allà mateix. Amb en Cascade²² no ens podíem estar algun cop d'anar a dinar rere seu. Obrien la bocassa tant com podien amb un gran soroll quan mastegaven com vaques de debò,²³ jo us ho dic. S'aixecaven, botits a remugar durant dos dies plens. Els seguíem amb la mirada nosaltres sense perdre'ns cap detall amb les seves jaquetes merdoses. Es fonien lentament boira endins, després d'haver passat la porta com indecisos, al llarg de la reixa del parc encara els vèiem com es perdien entre els arbres. Es belluguejaven i ja no els vèiem. Hi tornàvem exprés per mirar-los. Ni tan sols ens notaven. Era el dedins del seu tupí que m'hauria agradat mirar, més que el defora.

En Cantaloup més que jo i tot, que ell ja estava en situació irregular, que sempre feia fugina quan li tocava visita mèdica. Tot ell tremolava quan penjava l'abric prop d'on eren ells. Ja el veia jo com tremolava. Jo no deia piu. Potser m'hauria fet la pell en moments aixins. Tenia bona cosa d'amor propi.

És més tard, lluny dels perills, que pensem per abstracció, distingits com toca. Ens ho podem permetre. Tot depèn de la fortuna i de l'instrucció. Sense tindre ni l'una ni l'altra l'única certesa que hi ha és que ens esclafaran els morros i que rebrem l'existència tota pel forat del darrere.

De feinetes regulars me n'havien servit fins al fel, i ben torcollons, d'aquelles que a l'home li foten el cap com un timbal. Havia dit prou, parlo de les feinetes de les d'abans de la

22. *Sic*, per Cantaloup.

23. En l'argot francès avui en desús, *vache*, o sigui *vaca*, significa *polícia*. (*N. del t.*)

guerra, d'aquelles que t'has d'empatollar amb un amo cràpula, lladre i curt de gambals. Amén! Vaig néixer el 93, mil vuit-cents, sí que sí! Em faig el llest. Aixins que la medalla militar la vaig fer perdedissa, i ja està! He dit. Per la mica de consideració que em donava entre el gremi em valia deu vegades més gelosies. L'abolició dels privilegis. A més jo no soc dels que volen relluir. De natura soc tímid i delicat com un mort, quasibé. Fora tota això i també l'uniforme.

—Ja no galleges! que va dir-me de seguida en Joiell, ara et podrem treure a la llum del dia!

—Tu, que li vaig dir, mentres no t'hagi rebentat l'urna, tindràs un compte obert! I sí que d'una revolada n'entendràs de coses!

Estava ben dit. La seva saliva em feia fàstic. Mal bòfia que era. Li havia d'enclaustrar els morros. Quan ell parlava sentia com em tornava heroi. A cadascú la seva guerra. Ja es veia molt massa capdanser aixins tal qual. M'ho hauria passat bomba enforatant-li la closca al reclau d'una claveguera. En fi no es va resoldre aixins. Però al xai que jo devia ser li pujava la ràbia quan ell es delia amb les impertinències. Allavores em dedicava un reüll de verí.

Xarrotejo, m'embolico. I això m'impedeix ensenyar-vos el barri amb les atraccions tal com era. La bella natura, la jovenalla joliua, tot això ve dels plugims de boira anglesos, és el que dona a tothom un bri de tendresa. Gespes, jonquills, rierols, nenes d'aire fresc i roba curta, tot això creix i canta i dansa a la vista, entre les pluges, als instants de sol, saltironeja de nou i s'afanya de descloure's, entre els rajos. Ja ve el temps meravellós de ser esperat per tanta gent i flors dificultoses.

Tanmateix em sabia greu entristir-vos. Aquí teniu dotze rengleres de clavells per vendre des del primer pis fins a terra davant per davant de quatre botigues, del rètol a la vorera. Allà on feia just un moment només s'hi veia avorriment acaba de descloure's un matoll de margaridoies, un gran eixam de roses

amb resedes entremig, i prou muguet florit perquè tot el carrer d'una punta a l'altra faci olor, a tal punt que la gent deixa de circular i es posa a somiejar. Tot pel plaer dels cors tendres, de les dames dels cementiris, de les cites i dels nens petits.

Però aquí, a Priestley Avenue,²⁴ les carnisseries [mínimes], els tres pastissers per dos rals, una mica més lluny, dic, on comencen els sastres, vinguts de Varsòvia, després del bar automàtic, tot fa olor de ceba. Conec molt bé en Max Oledov que sempre gesticulava i va fer-me crèdit tants cops. Era un faquir jueu ple d'agulles. Feia unes jaquetes i unes butxaques tan amples que hi podíem passejar les mans. I tot plegat amb quadres que s'allargassaven amb la humitat, tant que no ens reconeixíem. Ell tampoc. El barber i el filatelista comparteixen botiga. Aquí teniu cent mil cromos en un sol aparador perquè somiïn l'avariciós i l'escolar viatger de distàncies llargues i suaus. Xucla els vidres país rere país tot furgant-se el darrere. Els oxiüers toquen el dos. Un cec ajupit estira amb un acordió l'aire que no n'acaba mai d'arribar més amunt de la bastida d'un traster inacabat per sempre. La cabina del telèfon, allà mateix, està interrompuda des de fa vint-i-dos anys. Aixins van les coses.

Ja ho sé, ho vaig llegir, que es va cometre un crim allà un vespre d'hivern, un crim el 1892. Al *Sunday Pictorial*. Ja ningú hi pensa. Sé la profunditat de les coses. Però no diré re, això sí que no. La romança d'aire viu recau com una cosa vella i pansida des de les finestres del davant amb tres penics a dintre. Una moneda vacil·la i vagabundeja fins a l'ull de la claveguera. El cec fa un salt i l'aixafa arran de reixa. Verifica que sigui bona.

24. Aquest carrer sembla inventat. Sí que existeix una Priestley Way a Londres, però en un barri força allunyat.